

Voorwoord

Voor je staat weer een nieuwsbrief van de Natuurgroep Kockengen op het scherm.

Ik zei het in het voorwoord van de vorige nieuwsbrief "Na zonneshijn komt regen" en helaas heb ik gelijk gekregen.

Maar gelukkig is het afgelopen weken toch nog (na)zomers weer geworden.

Ik denk altijd dat de Natuurgroep in de zomer niet zo actief is, maar als ik terugkijk dan is het tegenovergestelde waar. Het is wel zo dat de activiteiten zich naar de nacht blijken te verplaatsen. Zo hebben we maandelijks een nachtvlinderinventarisatie en is er een nachtelijke excursie gemaakt met nachtkijkers. Het blijkt dus dat in Kockengen de nodige nachtbrakers actief zijn.

Het is niet alleen in de nacht leuk, ook in de schemering hebben we enige tijd geleden een prachtige waarneming gedaan: een verzamel(slaap)plaats van de boerenzwaluw, duizenden boerenzwaluwen scheerden om een aantal NGK-ers heen om op doorbuigende rietstengels de nacht door te brengen. Heel indrukwekkend

Deze zomer zijn er twee werkdagen geweest in het Polderreservaat. Daarbij is er veel opslag van bomen en struiken uit het riet verwijderd. Op 5 november is er weer de nationale natuurwerkdag. Jullie zijn allemaal uitgenodigd om hier aan deel te nemen. Kijk eens op www.nationalenatuurwerkdag.nl

De jaarmarkt was ook dit jaar voor de Natuurgroep een succes, onze stand trok weer veel belangstellenden.

Omdat de Natuurgroep vooral een "club van doeners" is, is de aandacht voor het innen van de contributie even uit beeld geweest. Dit willen we binnenkort gaan oppakken. Het is geen onwil van de leden om de contributie niet te betalen, het wordt gewoonweg vergeten. Binnenkort zul je een bericht ontvangen met de mogelijkheid voor een automatische incasso.

Je hebt het misschien al in de media gelezen: de Essenziekte rukt op. Helaas ook in het Polderreservaat is deze ziekte actief aanwezig. Vele essen hebben dode taken en zullen waarschijnlijk geheel afsterven. Een vervelend schimmeltje is hier verantwoordelijk voor.

Het bestuur was op Texels avontuur.

Er staat een excursie gepland naar de Oostvaarders Plassen op zaterdag 19 november. Dat belooft een leuke excursie te worden met veel vogels en grote aantallen zoogdieren.

Als we komende weken de nazomer nog wat vast kunnen houden, dan kan ik weer goed de winter in.

Maar ik ga nu geen weersvoorspellingen meer doen!

Ben van der Horst

De zwarte sterns achterna.

Tekst Theo van Schie, foto's Jan van Wijk

De zwarte stern is geen onbekende vogel in Kockengen. Jaarlijks broeden er zwarte sterns in het Polderreservaat Kockengen op de nestvlotjes, die zijn uitgelegd door de Natuurgroep Kockengen. Ook in 2011 waren de zwarte sterns weer aanwezig met 20 broedparen en zijn er in totaal 17 jongen uitgevlogen. De zwarte sterns verblijven maar kort in onze omgeving, ongeveer 3 maanden van half april tot ongeveer half juli. Na het broedseizoen trekken de zwarte sterns naar het IJsselmeer om 'op te vetten' voor de trek naar Afrika. De volwassen vogels ruïen in deze periode. Tijdens hun verblijf op het IJsselmeer slapen de zwarte sterns massaal op het natuureiland Kreupel (zie kader). Eind augustus werd door het bedrijf FOGOL een speciale vaarexcursie georganiseerd vanuit Enkhuizen naar deze slaapplek van de zwarte sterns. Met 5 leden van de Natuurgroep Kockengen zijn we naar deze vaarexcursie geweest, 'onze' zwarte sterns achterna.

Na een lange periode van wisselvallig weer met veel regen troffen we het zaterdag 20 augustus, met prachtig zonnig weer vertrokken we uit Kockengen richting Enkhuizen. In de haven van Enkhuizen lag onze excursieboot, een prachtig oud zeilschip, de "Schuttevaer", een zgn. koftalk uit 1901. Uit heel Nederland was men naar deze bijzondere excursie gekomen en met een uitverkochte boot (62 personen) voeren we de haven uit het IJsselmeer op. Met hulp van de deelnemers werden de twee grootzeilen gehesen. Helaas was de wind een stuk minder dan verwacht en enigszins aan het draaien, waardoor er niet helemaal op windkracht gevaren kon worden.

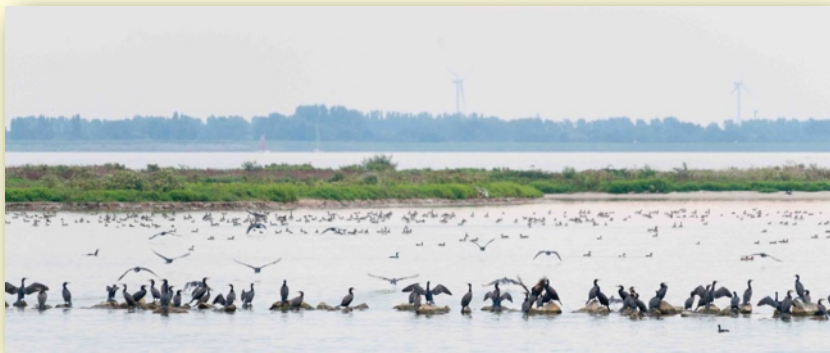
In het vooronder (vroeger het vrachtruim) werd een lezing over de zwarte sterns gegeven door Jan van der Winden. Jan van der Winden doet al jaren onderzoek naar de zwarte sterns. Tijdens de lezing

werden foto's, grafieken, verspreidingskaarten van de zwarte sterns getoond. Na het broedseizoen verzamelen de zwarte sterns uit Europa zich op een aantal plaatsen om op te vetten en te ruïen. De belangrijkste verzamelplaatsen zijn de Sivah (Oekraïne) en het IJsselmeer. Op het IJsselmeer verblijven in deze periode enkele tienduizenden zwarte sterns uit grote delen van Europa. Overdag foerageren de zwarte sterns op het IJsselmeer op spiering en andere kleine visjes. In de avond trekken de vogels naar gezamenlijke slaapplek. Vóór 2003 trokken de zwarte sterns van het IJsselmeer naar het Balgzand bij Den Oever om daar op de zandplaten te slapen. In 2003 werd het natuureiland De Kreupel aangelegd en vrijwel direct door de zwarte sterns als slaapplek gebruikt. Tijdens de slaaptrek worden er zwarte sterns op De Kreupel gevangen voor ringonderzoek. Door het ringonderzoek weet men o.a. dat zwarte sterns wel tot 20 jaar oud kunnen worden. En uit de terugmeldingen blijkt dat de zwarte sterns langs de gehele westkust van Afrika overwinteren. Vanaf hun derde levensjaar gaan zwarte sterns broeden, de jonge sterns overzomeren vaak nog in Afrika.

Tijdens het verblijf op het IJsselmeer ruïen de volwassen vogels. De sterns 'veranderen' dan feitelijk van donker gekleurde moerasvogels naar licht gekleurde zeevogels.

Na de lezing werd het 'zomers Italiaanse biologische pastabuffet' geopend. Met een bord op schoot zochten de meeste deelnemers een plek boven op het dek om zo niets te missen van het uitzicht en de vogels.

Langzaam maar zeker kwamen het eiland De Kreupel en de duizenden vogels die er op en rond dit eiland verblijven, in zicht. Grote groepen visdieven, meeuwen, grauwe ganzen en aalscholvers en ook de eerste zwarte sterns werden gespot. Bij De Kreupel aangekomen werd de motor van het schip uitgezet en gleden we geruisloos rond het eiland. Naast de eerder genoemde soorten werden er diverse eenden gezien,

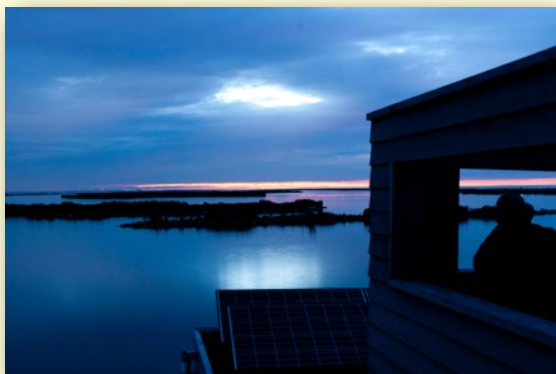
een bruine kiekendief, oeverlopers en een casarca. De spectaculaire hoeveelheid vogels geeft een zeer on-Nederlands beeld, het lijkt veel op de beelden die je ziet bij een natuurdocumentaire over een zeevogelkolonie.

Op het eiland waren ook de keet en de vangnetten van de zwarte stern-onderzoekers te zien.

Na een ronde om het eiland voer de "Schuttevaer" de kleine jachthaven van het eiland in. In de haven konden we van boord en vanaf de steigers en een uitkijkpunt het eiland overzien. Tot ieders verrassing zwom er een zeehond in de haven. Er blijken ca. 4 zeehonden in het IJsselmeer te verblijven, die zich er prima kunnen handhaven. Een van de zeehonden rust regelmatig op De Kreupel.

Het begon al schemerig te worden en het wachten was op het binnenkomen van de grote groepen zwarte sterns. Helaas bleken de zwarte sterns deze avond voornamelijk de aanvliegroute aan de andere zijde van het eiland te gebruiken. Enkele grote groepen vlogen vlak langs ons naar het eiland. De grote wolken met sterns waren door de verreijkijker wel goed te zien tegen het licht van de ondergaande zon.

Ook konden we zien dat er een aantal zwarte sterns in de mistnetten van de onderzoekers waren beland.

Toen het donker was geworden ging de onderzoeksgroep van Jan van der Winden deze sterns uit de netten halen en wij weer aan boord.

Na enige tijd kwam Jan ook aan boord met twee zwarte sterns: een volwassen vogel en een jong. De jonge vogels hadden een mooi strak verenpak. De volwassen vogel was volop in de rui, in de vleugels van deze stern waren duidelijk de

ontbrekende en weer aangroeiende slagpennen te zien. Beide vogels werden geringd en weer voorzichtig in de transportkoffer gezet. De volgende morgen, bij daglicht, werden ze weer losgelaten.

Na deze ringdemonstratie verlieten de onderzoekers de boot om op het eiland te overnachten.

In het donker voeren we over het IJsselmeer terug naar de haven van Enkhuizen. Door het ontbreken van kunstlicht waren de sterren en (opkomende) maan goed te zien. Rond 23.30 uur waren we weer in de haven van Enkhuizen. De vaarexcursie naar de slaapplek van de zwarte sterns was voor ons een bijzondere ervaring, waarbij we meer te weten zijn gekomen over het verborgen leven van 'onze' zwarte sterns.

Natuureiland De Kreupel

Het eiland De Kreupel ligt ca. 4 kilometer ten noorden van Andijk en is aangelegd in 2003. De Kreupel was een van nature ondiepe plaats in het IJsselmeer. De aanleg van het natuureiland De Kreupel was een gezamenlijk initiatief van Rijkswaterstaat Directie IJsselmeergebied en het Ministerie van LNV.

Bij de aanleg van het eiland is ca. 3 miljoen m³ zand/grond gebruikt, afkomstig uit de vaarweg Amsterdam-Lemmer.

Deze vaarweg werd toen op diepte gebracht voor schepen met een diepgang tot 3,5 m.

De Kreupel is ongeveer 1500 m. lang en 500 m. breed en bestaat uit ca 20 hectare kale zandplaat met daaromheen een gordel van ondiep water met eilandjes. In totaal is het natuurgebied 70 hectare groot en in beheer bij Staatsbosbeheer.

Sinds 2009 is aan de zuidkant van het eiland de natuurhaven met uitzichtpunt aangelegd, vanaf hier heeft men goed overzicht over het hele gebied. Het eiland De Kreupel zelf is niet toegankelijk.

De Kreupel, een succesvol watervogelrijk.

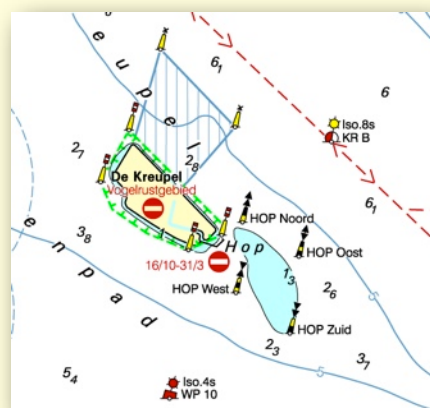
Het IJsselmeer is één van de grootste en meest belangrijke gebieden voor watervogels in Europa. Het natuureiland De Kreupel is aangelegd om de voedselbronnen beter bereikbaar te maken voor de vogels.

De Kreupel biedt een rust- en broedplaats voor kale grondbroeders, zoals de visdief, dwergstern en de kleine plevier. In de nazomer gebruiken duizenden vogels het eiland als rust- en ruiplaats.

In de winter is De Kreupel een luwtegebied voor wintergasten die met name op driehoeksmosselen foerageren, zoals de kuifeend en tafeleend.

Op het eiland broedt inmiddels de grootste aalscholverkolonie van Nederland, de grootste visdievenkolonie van Europa en de herbergt het de belangrijkste zwarte sternslaapplek van Europa.

Vanuit Enkhuizen en Andijk worden er regelmatig vogel-vaar-excursie naar De Kreupel georganiseerd door het bedrijf FOGOL.

[Nationale Werkdag 2011](#)

Voor alle waarnemingen in en om Kockengen ga naar:

www.waarneming.nl

Natuurgroep prominent aanwezig op Jaarmarkt

Op zaterdag 3 september was de NGK weer aanwezig op de jaarmarkt van Kockengen. Onze opstelling mochten we evenals vorig jaar vlak naast de brug plaatsen. Een prima plekje waar we goed in het zicht staan en niemand ons zomaar voorbij loopt.

Het werd een mooie zomerse dag waarbij we heel veel belangstellende Kockenezen troffen die zich verbaasden over de mooie foto's van Ineke Berger en Jan van Wijk en die graag een natuurpraatje met ons maakten.

Hieronder enkele foto's van de NGK op de jaarmarkt, gemaakt door Ineke Berger.

Op waarneming.nl staat ook een link naar www.vogelkijkhut.nl hierop de meeste kijkhutten in Nederland met de daar gespotte vogelsoorten.

Ook nog een leuke site met natuurnieuws www.natuurbericht.nl

natuurbericht.nl

Vogeltrip Texel

In augustus werd ik verrast door een mailtje van het bestuur van de NGK. Of ik zin had om 2 dagen mee te gaan op een vogeltrip naar Texel. Maar helaas, het kwam ongelukkig uit, de dag ervoor zou er bij mij op kantoor een softwarepakket in gebruik genomen

worden en ik moest de volgende dag aanwezig zijn om vragen te beantwoorden.

Zwart/Wit in het kwadraat

Het zag er dus naar uit dat ik niet mee zou kunnen, ik hield nog even een slag om de arm want ik wilde wel heel graag. Tijdens een vogeluitstapje met Cees Struijk belde mijn vrouw Yvon en vroeg mij of ik wel gezien had dat de vogeltrip niet in augustus was, maar in september. Nee, dat had ik niet gezien, meegaan was dus geen probleem. Ik heb snel 2 snipperdagen opgenomen.

Op 27 september stond ik als 1e om 5.15 uur bij De Rustende Boer. Dit in Kockengen heel bekende beeld heeft al heel wat mensen om zich heen gezien, die zich verzamelden om op stap te gaan.

Met 7 man vertrokken we richting Den Helder om op tijd te zijn voor de boot van 7.30 uur. De reis verliep voorspoedig en in de auto werd de lucht, het land en het water rondom ons al afgespeurd naar onze gevederde vrienden.

Bij het wachten op de boot was er koffie voor de liefhebber, Pieter bedankt! Theo overhandigde de door hem samengestelde streeplijst met vogelsoorten die de afgelopen tijd op Texel gezien waren.

Na een halfuurtje varen kwamen we op Texel aan, het was nog behoorlijk mistig. We hielden elkaar voor, dat het in de loop van de ochtend wel zou opklaren. De voorspellingen waren immers goed geweest.

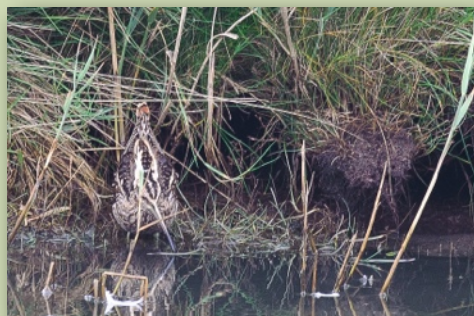
Als eerste gingen we naar vogelhut De Wilster bij Dijkmanshuizen. Daar konden we de eerste ganzen (rot- en grauwe) bekijken. Er was ook een flinke groep kluten aanwezig en er zaten volop smienten, een enkele wintertaling en een paar Ali's (Aalscholvers). Een aantal Kraaien speelde tikkertje op een windmolen, zichtbaar als

Vogelhut De Wilster

silhouet in de mist. Bram Paardenkooper speurde de bosjes rondom een naast het natuurgebiedje gelegen woonhuis af met de uitleg "in dit soort bosjes vind je meestal de bijzondere soorten". Ter plekke zagen we helaas alleen een houtduif en hoorden we een juveniele Tjiftjaf.

Houtsnip, helaas geen Bokje

We gingen terug naar de auto's en reden via een aantal binnendijkse natuurgebiedjes naar het noorden. Bekende soorten als wulp, kluut, smient, bonte strandlopers waren makkelijk te herkennen.

Tijdens de rit werd er

regelmatig gestopt en achteruit gereden. Het was gelukkig nog rustig op de weg, waarschijnlijk ook door de nog steeds aanwezige mist. Bij één van de stops klonk er enthousiast: een "Bokje". Een schuwe vogel die je niet zo gauw ziet, meestal vliegt hij pas op het laatste moment op. Na het nauwkeurig bekijken met verrekijker en scope was de conclusie: "houtsnip". Bokje geschoten dus!

Roodborsttapuit

Wij parkeerden de auto tegenover Hotel Prins Hendrik, de plek waar we de nacht door zouden brengen. Maar zover was het nog lang niet. We beklommen de Waddenzeedijk en werden begroet door een aantal zilvermeeuwen in diverse stadia van volwassenheid.

Meeuwen blijft lastig, juveniel, 1e en 2e zomer of winterkleed en ga zo maar door. Ze zijn wel fotogeniek en redelijk mak. Ook een aantal steenloper tjes scharrelden tussen de meeuwen door.

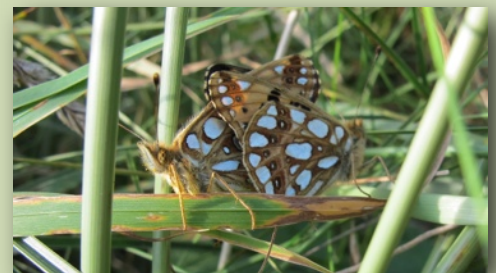
Verder lopend over de dijk richting de schorren, de mist bleef hardnekkig, zagen we nog een kleine strandloper tussen het wier zitten. Had hij nou groene of zwarte poten? Toen hij begon te lopen, konden we het beter zien: groene, de mooi getekende kanoet. Op zee zagen we nog wat kuifduikers, stipjes op het water, maar de scope gaf uitsluitel.

Teruglopend langs de andere kant van de dijk hadden we goed zicht op het nieuw aangelegde natuurgebied Utopia. Dit gebied dient als toevluchtsoord voor de vogels bij hoogwater in de Waddenzee. Hier zagen we ook weer veel Wulpen, Kluten, Bonte Strandlopers, een Torenvalk op het welbekende paaltje en nog veel andere soorten. De Steenlopers waren driftig bezig en van een afstand hoorde je het geluid van de schelpen, die ze driftig omdraiden op zoek naar voedsel.

Snel inchecken in het hotel, 5 man in een bungalow en 2 in een hotelkamer, Bram en ondergetekende. Bram en ik beloofden niet met kussens te gaan gooien als de ander te veel snurkte.

De volgende bestemming was de "Tuintjes", een gebied dat, zeker tijdens de trek, goed is voor een aantal bijzondere soorten. Maar eerst, onder het wakend oog van de fel rode vuurtoren, koffie met appelgebak.

Opgewonden trokken we de "Tuintjes" in. Bij het eerste bosje aangekomen, kwamen we een 2-tal andere vogelspotters tegen, die ons vertelden dat aan de andere kant van de vuurtoren de Bladkoning was gezien en ook dat de Sperwergrasmus de omgeving onveilig maakte. Het bosje werd met 7 paar ogen uitgekamd en na een kreet van Pieter werd er gezocht naar waarschijnlijk een Goudhaantje. Na een paar maal een glimp opgevangen te hebben van de vogel, veranderde de determinatie voorzichtig naar Bladkoning, een dwaalgast uit het hoge noorden van Rusland. Helaas liet deze koning zich daarna niet meer zien, dus bleef de waarneming onzeker. We zagen nog wel een vrouwtje Blauwe Kiekendief die regelmatig het struweel indook op zoek naar prooi. Roodborsttapuit was volop aanwezig en ook een aantal buizerds. Ook dachten Gerard en Bram nog een Sperwergrasmus gezien te hebben, maar dat konden we niet bevestigen. Wel zag ondergetekende nog een tweetal parende vlinders van de toch wel schaarse soort Kleine Parelmoervlinder, die zich door niets lieten storen. Ze hadden alleen oog voor elkaar. We verlieten de "Tuintjes" en gingen op weg naar het gebouwtje, waar ook een bladkoning gezien was. Onderweg zagen we nog graspiepers en kneutjes.

Kleine Parelmoervlinder

Bij het huisje aangekomen ging Gerard in opperste concentratie voor een grote struik zitten. We hadden geluk. Gerard zag wat bewegen en al snel kon de Bladkoning bijgeschreven worden bij de al lange lijst van waarnemingen.

Bladkoning

De dag werd afgesloten met een voortreffelijke maaltijd in Oudeschild. En wie had dat gedacht eind september, buiten op het terras.

We hebben allemaal prima geslapen. Het snurken van Bram en ondergetekende viel mee, de bomen rond het hotel stonden nog fier overeind. Ook in de bungalow was alles goed gegaan, niemand heeft 's nachts hoeven te verkassen i.v.m. geluidsoverlast. Na het uitgebreide ontbijt en het klaarmaken van een eenvoudig lunchpakket ging het weer richting de

Blauwe Kiekendie man

"Tuintjes". We zagen weer de soorten van de vorige dag, maar ook een prachtige man Blauwe Kiekendief die behoorlijk dichtbij kwam. Op naar het bosje van de Sperwergrasmus. Gerard en Bram hadden er van gedroomd. En ja hoor, we werden op onze wenken bediend. Voor de meesten was hij duidelijk zichtbaar maar helaas niet voor de fotograaf. De volgende stop was de Slufter. Het was er niet erg druk met vogels, maar lepelaar, ganzen, kanoet, aalscholver, kleine zilverreigers en diverse eendensoorten waren aanwezig. Ook een 4-tal wandelaars die ondanks het bordje "Verboden Toegang" met ferme stappen het

natuurgebied in trokken, de vogels voor zich uit jagend. Hoe dom kun je zijn.

Tapuit

Bij de parkeerplek konden we nog mooi een foeragerende tapuit waarnemen. Na een wandeling naar een bosje midden in agrarisch gebied (helaas geen bijzondere waarnemingen, wel lekkere bramen), gingen we richting de Mokbaai.

Ben, "toch jammer van die Daurische Klauwier"

In de Mokbaai veel Kieviten, Wulpen, Smienten en Meeuwen. Hier beklommen we nog een uitkijkpunt met zicht op de 2 Horsmeertjes die achter de Mokbaai liggen. Hier namen we de gespotte soorten nog even door om te kijken of we niets gemist hadden. Ben bleef het jammer vinden dat we de Daurische Klauwier niet gezien hadden. De vogelaars in het daarop volgende weekend hadden meer geluk, die hebben hem wel gezien. De boot riep, dus moesten we snel terug naar de Veerhaven en op een zonnig voordek sloten we deze 2 fantastische dagen af.

In totaal hebben we het grote aantal van 93 soorten (zie overzicht) waargenomen, waaronder de bijzondere Bladkoning en de Sperwergrasmus.

NGK - Vogels kijken op Texel

27 en 28 september 2011

Waargenomen soorten:

1	Aalscholver
2	Bergeend
3	Bladkoning
4	Blauwe Kiekendief
5	Blauwe Reiger
6	Boerenwaluw
7	Bontbekplevier
8	Bonte Strandloper
9	Boomkruiper
10	Brandgans
11	Buizerd
12	Dodaars
13	Eider
14	Ekster
15	Fazant
16	Fitis
17	Fuut
18	Gaai
19	Gekraagde Roodstaart
20	Geoorde Fuut
21	Goudhaan
22	Goudplevier
23	Graspieper
24	Grauwe Gans
25	Groenling
26	Groenpootruiter
27	Grote Bonte Specht
28	Grote Mantelmeeuw
29	Grote Stern
30	Heggenmus
31	Holenduif

32	Houtduif
33	Huisbus
34	Huiswaluw
35	Kanoet
36	Kauw
37	Kemphaan
38	Kievit
39	Kleine Mantelmeeuw
40	Kleine Zilverreiger
41	Kluut
42	Kneu
43	Knobbelzwaan
44	Kokmeeuw
45	Koolmees
46	Krakeend
47	Kuifduiker
48	Kuifeend
49	Lepelaar
50	Meerkoet
51	Merel
52	Oeverloper
53	Nijlgans
54	Paapje
55	Pijlstaart
56	Pimpelmees
57	Putter
58	Roodborst
59	Roodborsttapuit
60	Rosse Grutto
61	Rotgans
62	Scholekster
63	Slobeend

64	Smient
65	Soepeend
66	Soepgans
67	Sperwergrasmus
68	Spreeuw
69	Stadsduif
70	Steenloper
71	Stormmeeuw
72	Tafeleend
73	Tapuit
74	Tijftjaf
75	Torenvalk
76	Tureluur
77	Turkse Tortel
78	Veldleeuwerik
79	Vink
80	Watersnip
81	Wilde eend
82	Winterkoning
83	Wintertaling
84	Witgat
85	Witte Kwikstaart
86	Wulp
87	Zanglijster
88	Zilvermeeuw
89	Zilverplevier
90	Zwarte Kraai
91	Zwarte Roodstaart
92	Zwarte Ruiter
93	<u>Zwarthalszwaan</u>

NGK

Nachtbrakers.

Tekst Theo van Schie, foto's Jan van Wijk

In de nacht van vrijdag 12 augustus bleken er een aantal zaken samen te vallen: volle maan en het (jaarlijkse) hoogtepunt van de zg. Perseïdenzwerm (vallende sterren) en er werd rustig, droog weer verwacht.

Een e-mail met de titel "Wie durft?" naar het bestuur van de Natuurgroep Kockengen met de uitnodiging om in deze nacht over de Hollandse Kade te gaan wandelen leverde 4 deelnemers op.

Gewapend met fototoestellen, nachtkijkers en bat-detectors werd het groepje waaghalzen om 23.00 uur gedropt aan het begin van de Hollandse Kade aan de Enschedeweg bij Kamerik. Met een ontheffing op zak liepen we de duisternis in.

Door het licht van de volle maan was het landschap rondom ons heen na enige tijd verrassend goed te zien. En met het fototoestel op een statief waren er bijzondere nachtopnames te maken van het polderlandschap bij maanlicht.

Met de nachtkijkers was er nog meer te zien. Deze speciale kijkers versterken het zgn. restlicht en maken het mogelijk om nog verder in de nacht te kijken. Door de nachtkijker zagen we o.a. hazen door de polder lopen, groepen kieviten in het land zitten en uiteraard het vee in de wei, maar ook een uil voorbij vliegen. De nachtkijkers geven een groenig beeld, bij de meesten wel bekend uit natuurdocumentaires, waarop details goed waarneembaar zijn.

De eerste vleermuizen werden tegen middernacht gesignaleerd, halverwege de Hollandse Kade, met behulp van de bat-detectors. Dwergvleermuizen vlogen langs de begroeiing van de Hollandse Kade en over het fietspad door de tunnel van het groen op jacht naar insecten. De 'feeding-buzz', het moment waarop de vleermuis een prooi detecteert en vangt, was regelmatig te horen. Drie keer kwam er een rosse vleermuis voorbij. De waargenomen vleermuizen gebruiken de Hollandse Kade waarschijnlijk alleen als trekroute, hier werd de 'feeding-buzz' niet waargenomen. Rosse vleermuizen slapen overdag in holle bomen, o.a. in het bos van kasteel De Haar.

Tijdens onze wandeling rond middernacht hoorden we toch ook nog wat vogels: kievit, zwarte kraai, blauwe reiger, wilde eenden, oeverloper en een jonge ransuil. Deze jonge ransuil zat te roepen in de bosjes bij de Wagendijk aan het eind van de Hollandse Kade.

Over de Wagendijk ging de route via de Schutterskade en 'het dijkje van Zilver' terug naar het dorp. Opvallend was de oranje gloed aan de horizon in het zuidwesten, waarschijnlijk de verlichting van de A12 samen met het licht van Bodegraven en/of Alphen aan de Rijn.

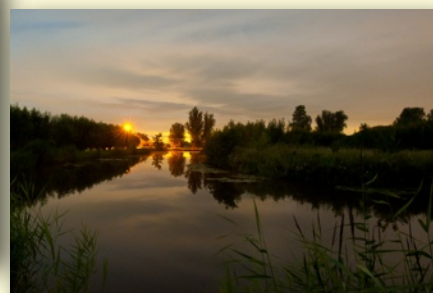
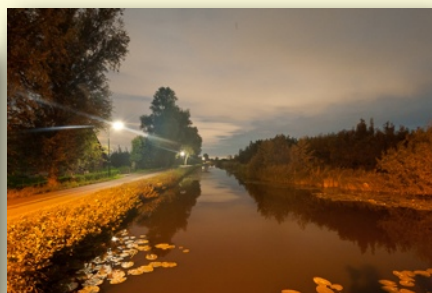
Helaas was er steeds meer bewolking gekomen, de volle maan verdween helemaal achter de wolken en daarmee ook onze de kans om nog vallende sterren te zien. Maar het was een mooie windstille zomeravond, het dorp Kockengen spiegelde prachtig in het Heicop.

Rond 1.00 uur waren we weer terug in het dorp. Een ervaring rijker. We waren het er over eens om deze nachtexcursie nog eens over te doen in het voorjaar als er nog meer (vogel)leven in de polder actief is. Wie durft?

Foto's van resp. Hollandse Kade kijkend richting Gerverscop, Wagendijk kijkend richting Kockengen, Kaai van Zilver kijkend richting Kockengen.

De speciale sfeer ontstaat door de extreem lange sluitertijden, waardoor het lijkt schemertijd te zijn..

De foto's zijn echter bij duisternis genomen.

Grote slaappleats van boerenzwaluwen bij rotonde Breukelen

Op woensdagavond 31 augustus j.l. ging ik rond de schemer mijn vrouw Cocky ophalen van station Breukelen. Toen ik de rotonde bij Breukelen achter de Carpoolplek passeerde werd ik bijna aangevlogen door zwaluwen die als projectielen om mijn auto heen scheerden naar beneden. Ik kreeg het vermoeden dat het zwaluwen waren die naar een slaappleats doken. Achter de carpoolplaats ligt namelijk een poeltje met een rietkraag. Een uitstekende plek voor boerenzwaluwen, alleen wel op een rare plaats.

De volgende avond maakte ik een ommetje rond het polderreservaat. Leuke waarnemingen. Zo hoorde ik een Havik roepen in het bos en op een gegeven moment vlogen een vrouw Bruine Kiek en de Havik om het bos heen. Ook twee Purperreigers en twee Blauwe reigers kwamen hier voor de nacht. Maar het meest dat mijn aandacht trok waren de grote aantallen boerenzwaluwen die richting Breukelen vlogen. Het was een grote stroom van zwaluwen. Voor mij was het duidelijk. Bij de rotonde van Breukelen moest een slaappleats zijn van Boerenzwaluwen. Daar moest ik wezen. De volgende avond in de schemer vol verwachting de auto op de carpool gezet en het talud van de snelweg beklommen richting de poel. Het was een mooie heldere avond. En ja hoor, hoog in de lucht, boven de elektriciteitsmast vloog één grote wolk van zwaluwen. Zoveel had ik er nog nooit bij elkaar gezien. Zeker enkele duizenden scheerden in afwisselende groepen heen en weer. In steeds groter wordende wolken vlogen ze rondjes boven de slaappleats. De lucht leek verzadigd van zwaluwen, Van tijd tot tijd doken er groepjes als projectielen naar beneden het riet van de poel in. Het gekwetter in het riet werd steeds luider en luider. Even voor donker waren ze allemaal beneden en was het spektakel afgelopen. Ik heb ze daarna de nachtelijke rust gegund. Op de jaarmarkt de volgende dag heb ik mijn belevenis met anderen gedeeld. Jan van Wijk is dezelfde avond nog wezen kijken en heeft wat foto's gemaakt en rondgestuurd. Zondagavond, ook nog mooi weer, nog maar eens gaan kijken, samen met Cocky. We waren niet de enigen. We stonden met totaal 7 personen van de NGK het schouwspel te bewonderen.

Zo'n grote boerenzwaluwsaappleats blijft niet onopgemerkt door roofvogels. We zagen een Boomvalk met enorme snelheid door de zwaluwgroepen jakkeren. Spectaculair om te zien. De zwaluwen in het riet werden er even stil van.

Foto: bijschrift: Volwassen (dieprood gezicht en lange staart) en juveniele (beige gezicht en korte staart) Boerenzwaluwen op slaappleats rotonde Breukelen. Foto Dennis Aalders

Het is bekend dat boerenzwaluwen zich in de nazomer 's avonds verzamelen om de nacht door te brengen op grote, gemeenschappelijke slaappleatsen. Deze slaappleatsen bestaan vaak uit vele duizenden, soms tienduizenden boerenzwaluwen. In Huizen (NH) was een slaappleats van wel 8.000 exemplaren te bewonderen in een rietkraag van het Gooimeer. De zwaluwen in Breukelen maakten zich op voor de grote trek naar Afrika. Overdag zwerven ze rond, op zoek naar gebieden met veel vliegende insecten. Zo'n uur voor zonsondergang zoeken ze de slaappleats op. De zwaluwen komen van vele kilometers ver. Midden september lopen de slaappleatsen snel leeg, want dan zijn de meeste op trek richting Afrika. Daar zijn slaappleatsen bekend van wel miljoenen zwaluwen. Daar ook maar eens gaan kijken.

Uw waarnemer Gerard van Zuijlen

Zwarte sterns Polderreservaat Kockengen 2011

Tekst: Theo van Schie, foto's Jan van Wijk.

De Natuurgroep Kockengen heeft ook in 2011 broedvlotjes voor zwarte sterns uitgelegd in het Polderreservaat Kockengen. Verdeeld over twee sloten zijn er in totaal 20 broedvlotjes uitgelegd.

Door het bijzonder warme en droge weer in april waren de zwarte sterns al weer vroeg aanwezig in onze omgeving. De eerste zwarte sterns werden half april boven het Polderreservaat gezien. Na deze warme en droge start in april en mei kwam er een lange periode met zeer wisselvallig weer. Dit wisselvallige weer in de periode dat de kuikens opgroeien heeft het broedresultaat sterk beïnvloed. Een aantal kuikens zijn verdwenen, nadat stevige regenbuien met harde wind over het polderreservaat waren getrokken.

Dit jaar waren er 20 broedsels en zijn er in totaal 17 jongen uitgevlogen, een gemiddeld broedresultaat van 0,85.

Op een zeer zonnige dag, 27 april, zijn de 20 broedvlotjes uitgelegd in het Polderreservaat. Het basisvlotje, houten frame met isolatiemateriaal voor drijfvermogen, wordt afgedekt met een omgekeerde graszode, wat modder, 'flap' en ander plantaardig materiaal. Dit om het vlotje een zo natuurlijk mogelijk uiterlijk te geven. Tijdens het uitleggen kwamen er al regelmatig enkele zwarte sterns overvliegen.

Dit jaar waren door het warme, droge weer de sterns al weer vroeg in de regio. De start van het broedseizoen was dit jaar iets vroeger dan in 2010. Het eerste ei was er dit jaar op 8 mei, de meeste legsels starten in de periode van 11 - 14 mei. In 2010 was het eerste ei op 16 mei en de 'collectieve start' op 22 mei.

Ook in 2011 waren de vlotjes in sloot 1 (bij de grote eik) veel sneller bezet dan die op de naast gelegen sloot. De weelderige begroeiing met gele plomp zal daar zeker een rol bij spelen.

Het lijkt er op dat de meest sterke en ervaren vogels hier snel een vlotje bezetten. Opvallend is hier de synchronisatie, alle sterns starten hier vrijwel gelijktijdig met eieren leggen, broeden en het

grootbrengen van de jongen. Dit collectief optrekken heeft zeker voordelen zoals bij het verdedigen van de kolonie. Het broedresultaat op deze sloot is hoog: 10 broedsels met in totaal 15 uitgevlogen jongen.

In sloot 2 is de begroeiing met gele plomp (nog) niet zo weelderig. In 2009 is deze sloot uitgebaggerd, waarbij ook de gele plompen zijn verwijderd. Langzaam maar zeker komen deze planten nu weer terug. Rond half mei waren op alle vlotjes sterns aanwezig, maar het eieren leggen verliep hier zeer onregelmatig. Tussen de start van eerste en laatste legsels zat een verschil van 15 dagen. Eind mei waren er 8 volledige legsels, 1 paar was nog bezig met een doorstart en op één vlotje werd het legsel niet groter dan 1 ei. Dit legsel van 1 ei werd na 18 dagen verlaten. Uiteindelijk zijn van de 10 broedsels maar 2 jongen uitgevlogen. Mogelijk zijn de vlotjes in deze sloot "tweede keus" en worden ze bezet door minder ervaren vogels.

Slecht weer eis zijn tol.

In de eerste weken van juni zijn de meeste kuikens aanwezig in de kolonie. In deze periode slaat het weer om, van warm en droog naar wisselvallig weer met lagere temperaturen en stevige buien.

Dit heeft een negatieve invloed op het grootbrengen van de kuikens. Door de lagere temperaturen is het voedselaanbod minder groot (minder activiteit van insecten) en maken de oudervogels langere voedselvuchten. De kuikens krijgen minder voedsel en moeten ook langer in de regen/kou wachten. Tussen 12 en 18 juni zijn er regelmatig felle regenbuien

met harde windvlagen, in die periode verdwijnen er 8 kuikens. In de avond van 28 juni trekt er een zware onweersbui over: 2 kuikens verdwijnen. Van de 30 kuikens op sloot 1 worden er 15 vliegvlug, en van de 16 kuikens die op sloot 2 zijn geboren worden er slechts 2 vliegvlug.

Op 1 juli zijn de meeste zwarte sterns uit het Polderreservaat vertrokken, de achterblijvers op sloot 2 geven het na een paar dagen ook op en laten hun kuikens en eieren achter. Op 9 juli vliegt er nog 1 zwarte stern boven het Polderreservaat, 11 juli is alles weg.

Begin juni, als de meeste kuikens in de kolonie zijn, voeren de oudervogels kleine visjes, libellen en andere grote insecten, waarschijnlijk waterkevers. Vanaf half juni is het opvallend, dat de zwarte sterns veel huismoeders (een nachtvindersoort) vangen en aan de jongen voeren. De oranje ondervleugels van deze nachtvlinder maken ze op afstand goed herkenbaar. Op koele, regenachtige dagen worden er geen libellen gevangen en komen de sterns meestal terug met kleine (bruine) visjes.

Predatie?

Predatie van eieren en/of kuikens door roofvogels is tijdens het monitoren van de broedkolonie niet waargenomen. In een straal van 2 kilometer rond de zwarte sternkolonie in het Polderreservaat broeden dit jaar zeker 2 paar bruine kiekendief, 1 buizerd, 1 sperwer, 1 havik, 1 torenvalk en mogelijk ook 1 boomvalk en 1 ransuil. Met deze hoge dichtheid aan roofvogels zou men anders verwachten.

Mogelijk is de aanwezigheid van zoveel roofvogels wel de reden van de afwezigheid van twee andere belangrijke predatoren in De Utrechtse Venen: de zwarte kraai en kleine mantelmeeuw.

Wel is tijdens het monitoren een aantal maal gezien dat roofvogels de kolonie passeren. Maar deze werden steevast massaal door de zwarte sterns verjaagd. Bij de sperwer werd duidelijk vluchtgedrag waargenomen, de vogels mijden de kolonie en vliegen laag om het Polderreservaat heen.

Spectaculair was het passeren van een havik (met geslagen houtduif in de klauwen), deze werd letterlijk in de kop gepikt door een aantal zwarte sterns.

In tegenstelling tot voorgaande jaren werden er dit jaar geen roodwangschilpadden in de broedkolonie gezien. Vorige jaren was er een sterk vermoeden dat complete legsels verloren zijn gegaan, doordat de schilpadden op de broedvlotjes klimmen om te zonnen. Hierbij schommelen de vlotjes zo sterk dat de eieren eraf rollen.

De aanwezigheid van vele grauwe ganzen en hun jongen in het Polderreservaat heeft geen waarneembaar effect. In andere broedkolonies elders in het land zijn legsels verloren gegaan, doordat de ganzen kort langs de vlotjes zwemmen of doordat ze er op gaan staan om veren te poetsen/slappen. Dit is in het Polderreservaat niet waargenomen. De ganzen verblijven hier het liefst op de oever van de grote waterpartij langs De Dreef.

Bijzondere waarnemingen

In totaal is de kolonie tijdens dit broedseizoen 21 keer bezocht, meestal in de avonduren. Het meest intensief in de periode van het eieren leggen en grootbrengen van de jongen, gemiddeld 1,5 - 2 uur per bezoek. Tijdens het monitoren van de kolonie worden soms bijzondere waarnemingen gedaan.

In de broedkolonie waren dit jaar twee zwarte sterns aanwezig met een ring. In beide gevallen werd tijdens de paring vastgesteld dat het om geringde mannetjes ging.

Een onderdeel van het baltsritueel is het aanbieden van een prooi door het mannetje aan het vrouwtje, meestal is dit een visje. Dit jaar werd ook waargenomen dat er een libel en een keer een regenworm werd aangeboden en geaccepteerd! Op de avond van 3 juni was er een klein drama. Door de harde wind, die in de lengterichting van de sloot 2 stond, was het kuiken (1 - 2 dagen oud) van vlotje 10 gewaaid en naar de oever gezwommen. De oudervogel komt op het vlotje en roept naar het kuiken. Het kuiken zwemt met veel moeite terug, maar komt door de sterke wind bij het vlotje van de burens (vlotje 9). Hier komen op dat moment net de eieren uit, er zijn twee kuikens en nog 1 ei. De drenkeling wordt niet bepaald hartelijk ontvangen, maar stevig in de kop gepikt. Maar het kuiken geeft niet op en weet uiteindelijk op het vlotje te klimmen en na enig geworstel zelfs onder de vleugels van de zwarte stern te kruipen. Twee dagen later is vlotje 10 leeg, geen kuikens, geen oudervogels, op vlotje 9 nog twee kuikens en 1 ei. Hoogst waarschijnlijk is de drenkeling er toch nog uitgezet en omgekomen. Op 3 juni werd ook diefstal van nestmateriaal waargenomen. Het korte moment van het wisselen van de broedende vogels werd hier door een naburige stern gebruikt om even snel wat nestmateriaal van het vlotje te stelen.

Andere bijzondere waarnemingen werden gedaan door Paul Vlaanderen en fotograaf Phil Koken. Door Paul werd op 22 mei bijzonder baltsgedrag waargenomen: "Op een vlotje in de 2^e sloot (vlotje 6) stond een paartje zwarte sterns waarvan het mannetje de snavel van het vrouwtje vasthield. Een ander mannetje kwam met een libel aanzetten, maar het vrouwtje kon dit niet aanpakken. Het duurde zeker 4 minuten dat hij het vrouwtje in bedwang hield, terwijl het ander mannetje steeds probeerde het vrouwtje te voeren. Nadat het vrouwtje zich los kon maken uit de greep vlogen ze alle drie weg. Het vrouwtje kwam als eerste terug, weldra gevolg door het mannetje met libel die door het vrouwtje werd opgegeten." Door Phil werd waargenomen hoe een, al wat groter, kuiken even overstapte naar het vlotje van de burens, hier het voedsel voor de buurkuikens wegkaapte en weer gauw terug ging naar zijn eigen vlotje. Heel apart. Vorige jaren is ook wel eens waargenomen dat kuikens tijdelijk op een ander vlotje terecht komen en daar dan ook gevoerd worden. Het is dan echter niet vast te stellen of dit de eigen oudervogels zijn of de bewoners van het vlotje. Bij de waarneming van Phil lijkt het er op dat het kuiken bewust even bij de burens ging mee-eten.

Niet alleen de zwarte sterns leveren aparte of bijzondere waarnemingen op. Eind mei viel het mij op dat in sloot 1 veel gele plomp bloemen ontbraken. Vele tientallen kale bloemstengels steken boven het water uit, de bloem of bloemknop ontbreekt. Maar wie er verantwoordelijk voor was? Meerkreten, ganzen? Beide leken mij onwaarschijnlijk omdat de afgevreten bloemen alleen in sloot 1 te zien waren. Uiteindelijk zag ik op de late avond van 12 juni wie de dader was. Een muskusrat! Het dier gaat doelgericht naar een gele plompbloem, zwemt tegen de stengel aan en duwt zo de bloem omlaag tot deze op bekhoogte komt. Met smaak wordt de bloem eraf gegeten. De muskusrat zwemt verder, de kale stengel veert weer op, raadsel opgelost.

Dit jaar zijn in sloot 2 twee dwarsbalken in het water uitgelegd. Doel van deze balken was om als rustpunt te gebruiken door niet-broedende sterns en pas uitgevlogen jongen. En dat mogelijk het doorzwemmen van grauwe gans werd ontmoedigd.

Het rusten van de zwarte sterns op de balk werd incidenteel waargenomen, de paaltjes waarmee de balk op zijn plaats werd gehouden werden vaker gebruikt. Effect op de grauwe ganzen is niet vastgesteld.

Een niet bedoeld, maar wel waargenomen voordeel, was het breken van de golfslag bij harde wind in de lengterichting van de sloot. Uiteraard hadden alleen de direct aangrenzende vlotjes hier voordeel van.

Tot slot de cijfers van dit jaar, met die van 2010 en 2009.

Zwarte Sternkolonie	2011			2010	2009
Polderreservaat Kockengen	Sloot 1	Sloot 2	Totaal	Totaal	Totaal
Aantal uitgelegde vlotje	10	10	20	21	21
Aantal broedparen	10	10	20	17	19
Max. aantal eieren	30	28	58	48	56
Max. aantal kuikens	30	16	46	38	50
Aantal uitgevlogen jongen	15	2	17	12	33
Gemiddelde broedresultaat	1,5	0,2	0,85	0,7	1,7

Ring

Nachtvinders inventariseren in het Ridderoordse Bos, Bilthoven

Tekst: Theo van Schie, foto's: Jan van Wijk

De groep die in de zomer elke maand een avond de nachtvinders inventariseert in het Polderreservaat Kockengen heeft begin juli een uitstapje gemaakt naar de Utrechtse Heuvelrug.

Na twee keer uitstel vanwege het slechte weer kon het vrijdag 1 juli doorgaan en vertrok een groepje van 5 deelnemers naar het Ridderoordse Bos bij Bilthoven.

De Utrechtse Heuvelrug: een heuvelachtig gebied met zandgronden en uitgestrekte bossen die grotendeels uit naaldbomen bestaan. Een heel ander landschap dan het laagveengebied rond Kockengen, dit zou dan ook heel andere nachtvinderssoorten kunnen opleveren.

Rond 22.30 uur arriveren we in het Ridderoordse Bos bij Bilthoven. We zijn te gast bij Hans Hoogewerf, boswachter van het Utrechts Landschap. Vlak bij zijn woning, naast de werkschuur van het Utrechts Landschap ligt een klein hooilandje aan de rand van het bos. In dit hooilandje zetten we in de schemering het vanglaken op en installeren de lamp. In het hooilandje groeit weinig gras, veel schapezuring en enkele planten van het Sint Janskruid en Jacobskruid. Op deze laatste plant zien we de bekende zebra-rupsen van de Jacobsvlinder.

Terwijl we op de eerste nachtvinders zitten te wachten, horen we een paartje bosuilen op enige afstand voorbij komen. Het "oe-hoe" van het mannetje wordt regelmatig beantwoord door het vrouwtje met "ki-wiek".

Rond 23.00 uur verschijnen de eerste vlinders op en rond het laken: de prachtige vuursteenvlinder, de dennenspanner en nog enkele spanners. Deze spanners zijn vaak moeilijk te determineren, er worden dan ook snel wat foto's gemaakt om later de juiste soort te kunnen vaststellen.

Spectaculair was de binnenkomst rond middernacht van drie grote dennenpijlstaarten, een soort waarvan de rupsen op de grove den leven.

Nadat het een tijdje rustig is geweest komen er rond 1.00 uur weer heel wat soorten te voorschijn o.a. de beukeneenstaart, witte tijger en wapendrager. Zo rond 1.30 uur breken we de boel weer op, de temperatuur was inmiddels ook behoorlijk gedaald naar ca. 10 °C.

In totaal zijn er op deze avond 20 soorten nachtvinders gevonden. Daarbij waren algemene soorten die we ook regelmatig in Kockengen zien. Maar ook een flink aantal soorten die meer specifiek zijn voor de (naald)bossen op de zandgronden. En dat maakte het uitstapje naar de Utrechtse Heuvelrug de moeite waard.

Een overzicht van alle waargenomen soorten:

	Soort	Aantal
1	Vuursteenvlinder	2
2	Taxusspikkelspanner	2
3	Dennenspanner	2
4	Gerimpelde spanner	2
5	Dennenpijlstaart	6
6	Donsvlinder	3
7	Witvlekspikkelspanner	3
8	Witte grijsbandspanner	1
9	Ringspikkelspanner	1
10	Hyena	2
11	Naaldboombeertje	1
12	Beuken eenstaart	1

13	Gewone stofuil	1
14	Huismoeder	1
15	Witte tijger	1
16	Grasworteluil	1
17	Zwarte W-vlinder	1
18	Wapendrager	1
19	Schaapje	1
20	Geveerde spikkelspanner	1

De Flora in en rondom Kockengen

Foto's Ineke Berger

Bezemkruiskruid

Harig Wilgeroosje

Wateraardbei

Zwarte nachtschade

Watermuur

Akkerwinde

Echte Koekoeksbloem

Grote Ratelaar

Grote Wederik

Dawwnetel

Heelblaadjes

Kleine Egelskop

Moerasandoorn

Witte Dovenetel

Reuzenbalsemien

Zoals u ziet zijn er tijdens een wandeling veel bijzondere planten te zien in en rondom Kockengen. Wie er oog voor heeft ziet meer dan Paardebloem of Madeliefje.

Werkdagen en Excursies 2011-2012

Datum	Locatie	Werkzaamheden
5 November 2011	Landelijke natuurwerkdag Bosjes in het Polderreservaat	Bomen zagen Takken snoeien
19 November 2011	Excursie naar Oostvaardersplassen	n.v.t.
3 December 2011	Bosje Langs de Enschedeweg	Bomen zagen Overhangend bomen boven sloot snoeien
7 Januari 2012	Ten noorden van de N 401 Kavel naast "Eiland in het Weiland"	Riet maaien en wilgen snoeien
4 Februari 2012	Rietlanden zuid t.o. Wagendijk 10. Ingang t.o. Wagendijk 12	Riet maaien en boompjes verwijderen
3 Maart 2012	Nog vast te stellen	
31 Maart 2012	Diverse	Naloopdag werk v.d. scholen

Contactpersoon: Ben van der Horst

Tel: 0346-241185

E-mail: ben.van.der.horst@natuurgroepkockengen.nl

Website: www.natuurgroepkockengen.nl

Welkom thuis. Na je werk of terugkomend van vakantie.
 Altijd weer 's avonds als je Kockengen nadert met de auto of
 fietsend, die prachtige, altijd weer andere boeiende luchten.
 Maar ook steeds weer zo vertrouwd.
 En nu iedere avond staat die je wel op te wachten na de Portengense
 kruising: de ooievaar op die vaste lantaarnpaal. Rustig poetsend of
 rustend. Wat straalt dat allemaal een rust uit. Soms heeft die ook nog
 gezelschap.

Foto's Cees Struijk

Colofon

Voorzitter

Fons van Haelst, Kerkweg 102, tel 0346-241918,
fons.van.haelst@natuurgroepkockengen.nl

Secretaris

Ben van der Horst, Zwanebloem 5, tel. 0346 - 241185,
ben.van.der.horst@natuurgroepkockengen.nl

Penningmeester

Bram Paardenkooper, Wagendijk 39, tel. 0346 - 241872,
bram.paardenkooper@natuurgroepkockengen.nl

Algemeen Bestuurslid

Theo van Schie, Kon. Julianaweg 7, tel. 0346 - 241060
theo.van.schie@natuurgroepkockengen.nl

Paul Vlaanderen, Pr. Bernhardweg 11, tel. 0346 - 241617
paul.vlaanderen@natuurgroepkockengen.nl

Gerard van Zuylen, Heicop 7, tel. 0346 - 576147
gerard.van.zuylen@natuurgroepkockengen.nl

Pieter Hielema, Purperreiger 11, tel. 0346 - 240211
pieter.hielema@natuurgroepkockengen.nl

NGK blad

Jan van Wijk, Purperreiger 72, tel. 0346 242663
jan.vanwijk@jvw-fotografie.nl

volg de **Natuurgroep**

Kockengen ook op Twitter:

[@natuurgroep](https://twitter.com/natuurgroep)

Contributie van de
 Natuur Groep
 Kockengen bedraagt
 € 10,00 per jaar. Dit
 bedrag elk jaar voor
 30 november
 overboeken op
bankrekening
94.95.06.079 tnv:
 Ver. Natuurgroep
 Kockengen.

